

«ÚZLIKSIZ BILIMLENDIRIW SISTEMASÍDA ARALÍQTAN OQÍTÍWDÍN INTEGRACIYASÍ»

atamasındaǵı IV Xalıqaralıq ilimiy-teoriyalıq konferenciya

TA'LIM JARAYONIDA LMS TIZIMLARNIG AHAMIYATI

Ibragimova M.X,

Ajiniyoz nomidagi NDPI,

Gumanitar va ijtimoiy fanlarni

masofadan o'qitish kafedrası

o'qituvchisi

***Annotatsiya.** Mazkur maqola ta'lim jarayonida Learning Management System (LMS) tizimlarining ahamiyatini o'rganishga qaratilgan. Maqolada LMS tizimlari ta'lim jarayonlarini optimallashtirishga qanday yordam bera olishi, ularning asosiy funksiyalari va afzalliklari tahlil qilingan. Shuningdek, Moodle, Canvas, Blackboard va Docebo kabi mashhur LMS tizimlarining qiyosiy tahlili keltirilgan.*

***Kalit so'zlar:** LMS, onlayn ta'lim, moslashuvchanlik, interaktivlik, qiyosiy tahlil*

Bugungi dunyoda onlayn ta'lim tobora ommalashib bormoqda va shu bilan ta'lim jarayonlarini boshqarishning samarali vositalariga talab va ehtiyoj ortib bormoqda. Natijada ta'lim jarayonida LMS (Learning Management System) tizimlarni tadqiq qilish, ularning bir biridan farqini o'rganish zarurati paydo bo'lmoqda. LMS tizimlar masofaviy onlayn kurslarni yaratish, boshqarish va taqdim qilish, talabalar yoki xodimlarni o'qitish va sinovdan o'tkazish uchun qulay va kuchli vositalarni taqdim etadi. Ushbu maqolada ta'lim jarayonlarini optimallashtirishga yordam beradigan LMS tizimlarini sharhi va tahlili keltirilgan.

LMS tizimi (Learning Management System) – bu onlayn ta'limning barcha jihatlarini tartibga solish va avtomatlashtirishga yordam beradigan dasturiy ta'minot sanaladi. LMS tizimlari kurslarni yaratish va nashr etish, foydalanuvchilarni boshqarish, progressni kuzatish va o'quv natijalarini baholash uchun vositalar to'plamini taqdim etadi.

Bugungi kunda OTM va korporativ muhitlarda LMS sinfiga tegishli axborot tizimlari keng ommalashmoqda [1,2]. Ilmiy jurnallar va internetda e'lon qilinayotgan nashrlar tahlili shuni ko'rsatmoqdaki, universitetlar programma bozoridagi tayyor LMS tizimlar bilan birga o'zlari tomonidan ishlab chiqilayotgan tizimlarni ham joriy qilmoqda [3,4]. Lekin ko'p hollarda onlayn ta'lim uchun tayyor LMS tizimlarning joriy qilinishi taklif qilinadi.

Tahlillarga ko'ra ko'pgina manbalarda [5] ta'lim beruvchi tizimlarni boshqarish platformalarining o'ziga xos bo'lgan va ularning ko'pchiliklarini ifodalovchi, barchasi uchun umumiy bo'lgan belgilar, omillar hamda ayrim xususiyatlarga uchrashamiz. Aynan o'xshashliklarning mavjudligi ular uchun umumiy va adaptiv baholash modellarini ishlab chiqish imkonini beradi.

«ÚZLIKSIZ BILIMLENDIRIW SISTEMASÍDA ARALÍQTAN OQÍTÍWDÍŇ INTEGRACIYASÍ»

atamasındaǵı IV Xalıqaralıq ilimiy-teoriyalıq konferenciya

LMS tizimlarni har hil mezonlar bo'yicha tahlil qilish mumkin. Jumladan, LMS tizimlarining asosiy funktsiyalariga quyidagilar kiradi:

Kurslarni yaratish va boshqarish – LMS tizimlari turli formatlarda, jumladan matn, video, audio, tasvirlar va interaktiv elementlarda kurslar yaratish imkonini beradi.

Foydalanuvchilarni ro'yxatga olish va boshqarish – LMS tizimlari foydalanuvchilarni ro'yxatdan o'tkazish, guruhlar yaratish va ularga tegishli kurslarga kirishni ta'minlash imkonini beradi.

Harakatlarni kuzatish – LMS tizimlari foydalanuvchilarning harakatlarini, tugallangan materiallarini, testlarini va baholashlarini kuzatib borishga imkon beradi.

Ta'lim natijalarini baholash – LMS tizimlari testlar, viktorinalar va so'rovnomalar kabi ta'lim natijalarini baholash uchun vositalarni taqdim etadi.

Tahlil va hisobot – LMS tizimlari kurslar samaradorligini baholash va yaxshilash uchun ishlatilishi mumkin bo'lgan ta'lim natijalari haqida batafsil hisobotlarni taqdim etadi.

Elektron ta'lim bozorida ko'plab LMS tizimlari mavjud bo'lib, ularning har biri o'zining afzalliklari va kamchiliklariga ega. LMS tizimlarni o'rganishda ko'plagan mezonlar bo'yicha qiyosiy tahlil o'tkazish mumkin:

Jadval 1. Mashhur LMS tizimlarining qiyosiy tahlili

Mezon	Moodle	Canvas	Blackboard	Docebo
Bahosi	Bepul	Pullik	Pullik	Pullik
Funksionalligi	Keng funktsiyalar to'plami	Keng funktsiyalar to'plami	Keng funktsiyalar to'plami	Keng funktsiyalar to'plami
Foydalanish qulayligi	O'rtacha	Yuqori	O'rtacha	Yuqori
Moslashuvchanligi	Yuqori	Yuqori	Yuqori	Yuqori
Qo'llab-quvvatlash	Foydalanuvchilar hamjamiyati	Pulli yordam	Pulli yordam	Pulli yordam
Integratsiya	Cheklangan	Yahshi	Yahshi	A'lo
Mobil ilova	Mavjud	Mavjud	Mavjud	Mavjud
SCORM standartiga muvofiqligi	Ha	Ha	Ha	Ha

«ÚZLIKSIZ BILIMLENDIRIW SISTEMASÍDA ARALÍQTAN OQÍTÍWDÍŃ INTEGRACIYASÍ»

atamasındaǵı IV Xalıqaralıq ilimiy-teoriyalıq konferenciya

Moodle – bepul va ochiq kodli platforma sanalib, ko‘p yillar davomida mavjud bo‘lgan ommabop LMS tizim sanaladi. U juda moslashtirilgan va ko‘p sonli foydalanuvchi va ishlab chiquvchilar auditoriyasiga ega.

Canvas – bu o‘zining qulay interfeysi va foydalanish qulayligi bilan mashhur bo‘lgan pullik LMS. U kurs yaratish, foydalanuvchilarni boshqarish va jarayonni kuzatish kabi keng imkoniyatlarni taklif etadi.

Blackboard ham ta‘lim muassasalarida keng qo‘llaniladigan pullik LMS sanaladi. U mustahkam xususiyatlar to‘plamini taklif etadi va boshqa ta‘lim texnologiyalari bilan yaxshi integratsiyalashadi.

Docebo – korporativ ta‘lim uchun juda mos keladigan pullik LMS tizim bo‘lib, kurs yaratish, foydalanuvchilarni boshqarish, harakatlarni kuzatish va tahlil kabi keng imkoniyatlarni taklif etadi.

LMS tizimni tanlashda ta‘lim muassasasining byudjeti, talab qilinadigan xususiyatlar, foydalanish qulayligi va moslashuvchanligi kabi omillarni hisobga olish muhim faktorlardan sanaladi.

Xulosa qilib aytganda, LMS tizimlari an‘anaviy o‘qitishga nisbatan qulaylik, moslashuvchanlik, interaktivlik va moslashuvchanlik kabi bir qator afzalliklarga ega. Biroq, ular shaxsiy o‘zaro ta‘sirning yetishmasligi, texnik murakkablik, xarajat va motivatsiya kabi ba‘zi kamchiliklarga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Oganesyanyan A. G. Puti i problemy otkrytogo obrazovaniya // Educational Technology & Society. – 2001. – №4(3). – S. 166-177.
2. Proektirovanie i razrabotka distantsionnogo uchebnogo kursa v srede Moodle 2.7: uchebno-metodicheskoe posobie / Ryazan. gos. radiotexn. un-t; sost.: N.P. Kleynosova, E.A. Kadyrova, I.A. Telkov, R.V. Xrunichev. Ryazan`, 2015. 164 s.
3. Vinokurov A. Yu., Ivanov I.A., Vaxovskiy e.V. Elektronnyy instrumentariy distantsionnogo obucheniya rejima real'nogo vremeni v professional'nom obuchenii bezrabortnykh grajdan. // Biznes. Obrazovanie. Pravo. Vestnik Volgogradskogo instituta biznesa. – 2013. – № 4 (25). – S. 99–102.
4. Smirnova N.A. Informatsionnyye sistemy upravleniya v obrazovatel'nom protsesse vysshey shkolы // Nauka i mir, t. 2. – 2014. – №2. – S 127–128.
5. Ali Alowayr, Atta Badii. Review of monitoring tools for e-learning rlatforms. International Journal of Comruter Science & Information Technology (IJCSIT) Vol 6, No 3, June 2014. rr 79-86.